GENRES OF CULTURAL JOURNALISM. DEBATE OR ROUND TABLE REFLECTED IN THE WRITTEN PRESS

Carmen Neamţu
Assoc., Prof., PhD., „Aurel Vlaicu" State University of Arad

Abstract: Is it possible a place of objectivity, fairness and balance in a world of polemic journalism? It's hard, if not impossible, for the writer. Just as it is difficult to make a clear distinction between cultural genres and other journalistic genres. Media analysts, like José de Broucker, ignore the subject, while others, like Michel Voirol, see cultural genres reduced to a single type of text: criticism. However, there are genres of cultural journalism, texts with a special style, depending on the medium in which they appear, daily press, on line journalism, cultural magazine etc. The public of cultural journalism is a special one, with a level of training that imposes on the written text a certain demand for a particular structure of the discourse.
In this article, I will stop on the debate (round table), a distinct cultural genre, reflected in the daily press.

Keywords: genres of cultural journalism, debate and round table.

Este posibilă relatarea obiectivă, echilibrată, echidistantă într-o lume a polemicii? Este greu, dacă nu imposibil pentru jurnalistul-scriitor. La fel cum e greu să facem o distincţie netă între genurile culturale şi alte genuri jurnalistice. Analiştii media ca José de Broucker[1] ignoră subiectul, în timp ce alţii, precum Michel Voirol[2], reduc genurile culturale la un singur tip de text - critica. Cu toate acestea, există genuri ale jurnalismului cultural, texte cu o stilistică aparte şi în funcţie de suportul în care apar, presa cotidiană, *on line*, reviste de cultură etc. Publicul acestor genuri de presă, de nişă, este unul special, cu un nivel de pregătire care îi impune textului redactat de jurnalist o anumită exigenţă a structurării discursului. În acest articol, mă voi opri asupra dezbaterii (masa rotundă), un gen cultural aparte, reflectat în presa cotidiană şi în cea cu profil literar.

Presa culturală este una specială, cu o abordare particulară asupra subiectelor zilei. Am putea spune că întâlnim acum o suspendare a exigenţelor jurnalistice clasice, care suportă amendamente deloc de neglijat. Concizia şi claritatea frazării cedează teren în favoarea nuanţării şi a eleganţei în exprimare, iar gradul de actualitate al textului este impus mai mult de opţiunea jurnalistului/scriitorului decât de un eveniment anume relatat de acesta.

Dezbaterea din presa scrisă (sau masa rotundă**,** care se deosebeşte de corespondentul său din presa audio-vizuală, *talk show-ul*) presupune prezenţa mai multor invitaţi, adunaţi în jurul unui moderator sau animator. Scopul acestei întâlniri este de a dezbate/comenta/ lămuri una sau mai multe teme de interes actual. Reuşita demersului jurnalistic presupune alegerea unui subiect

[1]José de Broucker, *Practique de l'information et de l'écriture journalistique,* Paris, CFPJ, 1995.
[2]Michel Voirol, *Guide de la rédaction*, Paris, CFPJ, 1992.

actual, incitant, provocator, dar şi invitaţi importanţi (adică cu un grad sporit de notorietate şi cu un cuvânt de spus în tema aleasă – profesionişti în domeniul dezbătut).

Dezbaterea îl obligă şi pe jurnalist la o documentare atentă a discuţiei în aşa fel încât, din nenumăratele intervenţii ale invitaţilor, să poată selecta mesajele cele mai importante şi mai percutante. Nu de puţine ori analiştii media au remarcat, pe bună dreptate, că revistele literare (şi cu atât mai puţin, presa cotidiană) evită să găzduiască acest tip de articol, fiind convinşi că orice dezbatere este „plicticoasă", „greu de urmărit", „fără sare şi piper", „monotonă grafic". Iar atunci când o fac, publicaţiile mizează pe un subiect fierbinte (cum ar fi apariţia unei cărţi cu subiect controversat[3]) şi pe prezenţa unor personalităţi importante care nu se dau în lături la a-şi spune punctul de vedere în intervenţii vii, dezbrăcate de limbajul de lemn. Profesorul Doina Ruşti[4], care analizează textele din jurnalismul cultural, volum apărut în 2002, nu include şi masa rotundă în rândul speciilor jurnalismului cultural.

Masa rotundă, ca şi dosarul tematic, alt gen al jurnalismului cultural, presupune o gestionare atentă a paginii din presa scrisă. Articolul trebuie să conţină: şapou (informativ, explicativ, incitant), intertitluri (interesante, care să provoace cititorul la lectura textului mai lung), concluzia/concluziile dezbaterii, eventual reliefarea unor noi teme deschise de invitaţi şi care merită a fi continuate într-o viitoare întâlnire.

Ca structură a textului, dezbaterea nu presupune o simplă alăturare de opinii ale participanţilor la discuţii. Moderatorul are datoria de a crea un spaţiu al dialogului deschis tuturor ideilor, chiar dacă părerile lui nu coincid de fiecare dată cu cele ale invitaţilor săi. În dezbatere, „opinia nu are valoare expresivă în sine, ci o valoare relaţională de disensiune sau, mai rar, de consens (…) Animatorul reprezintă instanţa mediatică (propria sa opinie contează mai puţin sau deloc n.n.). El joacă doar rolul de «gestionar al cuvântului». Întreabă, distribuie roluri, încearcă să atenueze schimburile de replici prea agresive, cere explicaţii şi de multe ori încearcă să provoace reacţii, făcând-o pe avocatul diavolului, pentru a forţa trăsăturile dramatice sau emoţionale ale unei acuzaţii".[5]

Sorin Preda[6] remarca şi el că dezbaterea pare mult mai potrivită televiziunii şi nu întâmplător aici au găsit consacrarea diferite forme de conversaţie: *salonul literar* (celebra emisiune a lui Pivot, *Apostrophes*) sau *colocviul cultural* (o altă emisiune a lui Pivot, *Bouillon de culture*). La noi, e de părere profesorul, genul se află într-o reală suferinţă, singurele tentative aparţinând lui Nicolae Manolescu şi Alex Ştefănescu (cu emisiunea *Un metru cub de cultură)* care,în momentul de faţă, şi-a întrerupt activitatea[7]. Dar despre dezbaterea şi talk-show-ul de televiziune – într-un articol viitor.

---

[3] Un exemplu care îmi vine în minte – dezbaterile din jurul cărţilor istoricului Lucian Boia. *Istorie si mit in conştiinţa românească* a fost o carte elogiată şi hulită în acelaşi timp, văzută ca un atac la valorile naţionale româneşti în anul centenarului.

[4]*Presa culturală,* Ed.Fundaţiei PRO, Bucureşti, 2002. Doina Ruşti împarte genurile jurnalismului cultural în specii narative (ştirea scurtă; reportajul; jurnalul foileton; portretul) şi specii non-narative (manifestul şi programul; eseul; analiza şi comentariul de eveniment; tableta sentenţioasă; recenzia; cronica; pamfletul; interviul; polemica; scrisoarea deschisă).

[5] Patrick Charaudeau, *Le discourse d'information médiatique. La construction du miroir social,* Paris, Nathan,1997, p. 214, citat şi de profesorul Sorin Preda.

[6]Sorin Preda, *Genuri culturale şi de opinie*, Ed. Polirom, Iaşi, 2006, p.50-52.

[7] Principalii duşmani ai unei dezbateri îl reprezintă *simulacrul*, mediocritatea, mimarea curiozităţii şi, finalmente, plictisul. În plus, nu trebuie să ne facem iluzii – niciodată textul nu va respecta întru totul ideile şi intervenţiile fiecărui participant la discuţie. Ziarul îşi rezervă tot timpul dreptul de a selecta, reţinând din conversaţie un anume aspect şi eliminând un altul. E important ca invitaţii să fie avertizaţi de la bun început despre acest aspect, tocmai

*

Pentru a ilustra modalitatea prin care se poate structura dezbaterea în presa scrisă, voi prezenta două priviri asupra aceluiaşi eveniment - ***Colocviul Naţional al Revistelor de Cultură, ediţia a IV-a, de la Arad.*** **Prima variantă pe care o propun este una mai seacă şi mai greu de parcurs, nefiind „spartă" de intertitluri incitante, dar corectă ca modalitate de redactare. Am transcris intervenţiile de la colocviu în maniera în care s-au derulat, deci în cronologia derulării lor, sintetizând opiniile/propunerile/soluţiile scriitorilor care au luat cuvântul.**

A doua propunere de text pentru care am optat, în înţelegerea redactării dezbaterii, alege un alt unghi de abordare. În acest caz am selectat informaţiile care mi s-au părut relevante (nu toate ca în articolul nr. 1) şi le-am prezentat într-o ordine proprie, cu intertitluri menite a ajuta cititorul să parcurgă textul. Varianta aceasta e, cred, mai uşor de parcurs şi mai incitantă la lectură. Ea implică un mai mare efort din partea jurnalistului, deoarece, renunţând la relatarea cronologică, acesta trebuie să stabilească propria ierarhizare a informaţiilor relevante.

VARIANTA NR.1 de abordare a dezbaterii, organizarea cronologică.

Colocviul revistelor de cultură a avut loc în 7 mai, în Sala „Vasile Goldiş" a Consiliului Judeţean Arad. Tema simpozionului, formulată de scriitorul Vasile Dan a fost: „Ce fel de revistă de cultură (ori literară) scoatem?" Cu subtemele: 1. una în tradiţia câştigată a revistei? 2. una culturală generalistă, doar cu accent literar? 3. sau generaţionistă, cu un program exclusivist literar? 4. una tematică, pe genuri literare, de proză, de poezie, de critică, de eseu, de traduceri? 5. revistă locală, de circulaţie locală, centrată pe veleităţi locale?

Claudia Boghicevici, vicepreşedinta Consiliului Judeţean Arad, a vorbit despre acest eveniment ca fiind unul cu valoare de simbol, într-un spaţiu în care cultura, în general, rezistă eroic. La Arad, autoritatea locală a devenit partenerul instituţiilor de cultură, reuşind conturarea unui pol cultural în jurul revistei „Arca". Meritul îi revine, în primul rând, lui Vasile Dan, redactor-şef.

Doru Sinaci, director al Centrului Cultural Judeţean Arad, a vorbit despre cele trei provocări pentru arădeni: o monografie a oraşului, una a cenaclului „Aron Cotruş" şi Centenarul Marii Uniri. În acest sens, a făcut o invitaţie scriitorilor arădeni de a se implica în realizarea acestor dorinţe. În sfârşit, Vasile Dan i-a prezentat pe invitaţi: Nicolae Manolescu, Gabriel Chifu, Răzvan Voncu, Simona Vasilache („România literară"), Dan Cristea („Luceafărul de dimineaţă"), Nicolae Prelipceanu, Daniel Cristea-Enache („Viaţa Românească"), Aurel Maria Baros („Proza 21"), Mircea Mihăieş, Cornel Ungureanu, Adriana Babeţi („Orizont"), Adrian Popescu („Steaua"), Ioan Moldovan, Traian Ştef („Familia"), George Vulturescu („Poesis"), Adrian Alui Gheorghe, Vasile Spiridon („Conta"), Olimpiu Nuşfelean („Mişcarea literară"), Daniela Şontică, Gheorghe Pârja şi Felix Nicolau. Înainte de a preda cuvântul colegilor săi, Vasile Dan şi-a exprimat părerea că „o revistă literară există numai dacă are o personalitate publicistică distinctă. O culegere de articole sau de texte literare, oricât de bune, nu fac o revistă. O revistă literară este condiţionată de un spirit critic, de o anumită direcţie, de consecvenţă şi de o coeziune a corpului redacţional cât şi a colaboratorilor."

Ca în fiecare an, moderatorul colocviului a fost criticul literar Nicolae Manolescu, care a precizat că se află în Arad în calitate de director al revistei „România literară" şi implicit de

pentru a evita nemulţumiri sau acuze inutile, vezi: Sorin Preda, *Genuri culturale şi de opinie*, Iaşi, Ed. Polirom, 2006, p.50-52.

preşedinte al Uniunii Scriitorilor din România. Domnia sa a vorbit despre revista literară pe care o conduce, ca fiind una cu o personalitate publicistică inconfundabilă, probată prin spirit critic şi competenţă. În cei 27 de ani, revista a trecut prin metamorfoze financiar-contabile şi prin schimbări ale condiţiilor de apariţie. Preţul hârtiei, din mai până în decembrie 1990, a sporit de 22 de ori, având ca efect o cădere spectaculoasă de tiraj. S-au găsit cu greu sponsori care au fost însă oameni generoşi, pentru că au oferit ajutor dezinteresat. În cele din urmă, după mari eforturi, s-a reuşit impunerea unei legi, votată în unanimitate în Parlamentul României, care stipulează finanţarea de către stat a „României literare". Nici statul nu se amestecă în planul editorial al revistei. De asemenea, autorităţile locale se implică în finanţarea unor reviste şi a activităţilor organizate de U.S.R., desfăşurate cu precădere în Ardeal. Revistele culturale sunt importante pentru supravieţuirea limbii şi literaturii române, implicit a culturii naţionale. În condiţiile în care televiziunile noastre nu promovează valori. De pildă, n-au semnalat dispariţia recentă a scriitorilor Ştefan Radof, Constantin Ţoiu şi George Bălăiţă. Discută cărţile sub raport politic sau oferă spaţiu unor persoane aculturale care se întreabă ce a făcut Ion Caramitru şi cine este Nora Iuga, a propos de distincţiile primite de aceştia din partea preşedintelui ţării.

Nicolae Prelipceanu („Viaţa Românească") sesizează „pericolul pe care îl reprezintă cei care desconsideră elitele, atât cei din trecut, cât şi cei de azi, pentru că nu văd literatura sau cultura în ansamblul ei. Pentru aceştia, Mircea Cărtărescu nu există sau e un scriitor mizerabil. Din aceste motive şi multe altele, marea poezie a lui Eminescu a ajuns să fie cu greu prizată, ori, dacă ne referim la Enescu, compozitorul să fie perceput global, nu doar prin rapsodii, ci şi prin marile lui simfonii. Spre deosebire de revistele „tip Mizil", cele nouă reviste ale U.S.R. sunt atotcuprinzătoare, cultural-generaliste, care păstrează un standard al literaturii de valoare, prin opiniile critice exprimate de oameni care ştiu ce e literatura şi îşi exprimă sincer părerile. În acest mod, revistele sunt o barieră în faţa Internetului care îţi dă grozăvii despre literatură."

Mircea Mihăieş („Orizont") s-a referit la parteneriatul care ar trebui să existe între reviste şi şcoală, dar din păcate, aceasta din urmă se află în mare suferinţă. „Profesorii ar trebui să fie aliaţii revistelor, dar ei nu mai au exerciţiul lecturii. Când au avut posibilitatea să achiziţioneze cărţi pentru biblioteca personală, au cerşit bonuri pentru decontare, dar nu şi-au cumpărat cărţi. Sistemul educaţional a devenit o groapă fără fund în care se aruncă bani, dar din care iese puţină valoare. E necesar să se găsească formule atractive pentru cititori, în vederea contracarării Internetului şi a revistelor mediocre. Astfel, revistele de top ar putea să-şi afirme rolul de agent sanitar şi de sursă de lumină în această devălmăşie unde toţi pretind că sunt geniali. Astea sunt problemele: care sunt partenerii noştri din lumea actuală, cum vom reuşi să facem trecerea în mediul virtual şi mai ales cine ne va finanţa atunci."

Daniel Cristea-Enache („Viaţa Românească") s-a declarat optimist pentru că situaţia e atât de rea, încât se poate îmbunătăţi în anii următori. În perspectivă mai largă, revistele culturale şi instituţiile care se ocupă de literatură şi de cultura naţională au fost puse, în ultimele decenii, în faţa unor probleme ce păreau insurmontabile. Astăzi, revistele literare se află în faţa unei noi provocări, care nu mai este o provocare de natură ideologică, nici economico-financiară: migrarea publicului cultural spre Internet. Şcoala e într-o criză gravă. Cumpărătorii sunt aceiaşi, astfel încât revistele şi site-urile revistelor pot inventa un nou public."

Dan Cristea („Luceafărul de dimineaţă") a apreciat faptul că „revistele se bucură de independenţă şi reprezintă o alternativă la piaţa amorfă a cărţii, dar nu pot exista fără spirit critic. Misiunea criticului este de a apăra, a conserva spaţiul cultural şi de a aduce în scenă noi scriitori. Revistele ar mai avea nevoie de sprijinul Ministerului Educaţiei."

Gabriel Chifu („România literară”) a opinat că „în peisajul românesc ar exista mai multe culturi, deoarece codul de valori e diferit de la o revistă la alta. Există o ruptură între elite, codul corect de valori şi publicul mare. Revistele funcţionează ca un soi de insule, de rezervaţii în care se respiră aer curat”, „scriitorii se află sub apă, iar revistele sunt trestiile prin care încearcă să respire”. „Marele public se mută pe Internet, iar noi vom fi în curând dinozauri, noi şi revistele noastre. Aşadar, marele pericol vine din partea tehnologiilor. Deocamdată, revistele centrale trebuie să fie puncte de intersecţie pentru toţi scriitorii din ţară. Dintre revistele din vest a apreciat „Orizont” şi „Arca”.

Adrian Alui Gheorghe („Conta”) s-a alăturat optimiştilor, având în vedere că procentul de cititori din România este de 8% raportat la cei 10% în Europa. Pentru revistele de provincie Internetul e o formă de promovare. A invocat două previziuni exprimate în revista „Conta”. Prima în legătură cu anul 2000: vor apărea hangare de cărţi, dar va fi o stare de lehamite şi nu se va citi nimic. A doua, pentru viitor: se vor bate cititorii pentru cărţi. Oricum, cărţile vor supravieţui în formă clasică sau pe tabletă. Şi acum zece ani s-a vorbit despre moartea bibliotecilor, dar nu s-a întâmplat nimic.

Răzvan Voncu („România literară”) a categorisit „pericolele cu care se confruntă revistele literare: existenţiale, strategice şi tactice. Internetul e un pericol de tip strategic care produce o confuzie a valorilor şi a limbajelor. Riscă să ne marginalizeze şi să ne plaseze pe un circuit care nu e al nostru firesc. De asemenea, un alt mare pericol strategic e deculturalizarea. Se citeşte tot mai puţin. Nu se citesc cărţi, scriitori clasici şi contemporani şi cu atât mai puţin revistele care scriu despre aceşti scriitori. Un risc strategic îl constituie şi dispariţia personalităţilor competente, capabile să facă o revistă. Nu avem totdeauna un partener serios în Ministerul Învăţământului, care îşi spune, pompos, Ministerul Educaţiei Naţionale, dar nu se străduieşte să refacă acea punte firească între literatură şi şcoală. Pericolele tactice ar fi dispariţia spiritului critic şi riscul de a deveni prea locali. A dispărut, de asemenea, dezbaterea de idei în legătură cu naţional-universal, Europa, valoare, identitate”.

Ioan Moldovan („Familia”) a rememorat spiritul critic care domina „Familia” în perioada Andriţoiu, când în revistă publicau Nicolae Balotă, Aron Cotruş, Radu Enescu, Ion Negoiţescu, Ştefan Augustin Doinaş, Gheorghe Grigurcu. Acum se încearcă o continuitate în acest sens prin colaborări. Problemele apar din pricina agresiunii locului. A menţionat că revista de la Oradea a obţinut în acest an două premii: Premiul „Iacob Negruzzi”, decernat la Iaşi, cu ocazia sărbătoririi a 150 de ani de apariţie a revistei „Convorbiri literare” şi celălalt, Premiul „Nicolae Balotă”, obţinut la Sibiu, cu ocazia Simpozionului „Actualitatea Cercului Literar de la Sibiu”, ediţia a XV-a.

Cornel Ungureanu („Orizont”), în contrapartidă, s-a pronunţat împotriva numărului prea mare de premii care se oferă în ultimul timp în lumea literară. După opinia sa, ar fi bine ca spiritul critic să-şi păstreze autoritatea.

Vasile Spiridon („Conta”) a observat că problemele cu care se confruntă lumea literară au existat de prin decembrie 1991 când se decreta moartea culturii române şi de-atunci au trecut atâţia ani. „Suntem ţara cu cele mai multe reviste literare. La nivelul anilor ‘30, existau vreo şapte numai la Bârlad. Numărul revistelor rămâne constant, în ciuda atâtor dificultăţi. Important este să se mizeze pe scriitorii adevăraţi.”

Gheorghe Schwartz („Arca”) s-a referit la formulele prin care ar putea fi ajutaţi scriitorii să devină vizibili în arealul lor: un raft în librării dedicat scriitorilor locali. La nivel naţional, scriitorul, fiind un om cu capul în nori, ar putea fi ajutat de agentul literar. Doar că acesta nu există în România, din pricina lipsei secţiilor de profil la Facultăţile de Litere.

Simona Vasilache („România literară") şi-a exprimat convingerea că „nu va dispărea cartea scrisă şi nici revistele literare. Pericolele vin din altă direcţie. O redacţie e o mică industrie şi la bunul mers al acesteia contribuie corectori, tehnoredactori şi alte funcţii auxiliare. Există riscul să dispară aceste meserii. De asemenea, de acum se simte lipsa redactorilor şi lectorilor de carte. Un alt pericol îl constituie prezenţa unui marketing agresiv şi uniformizator, de multe ori între coperta a IV-a şi conţinutul unei cărţi există un decalaj evident."

Olimpiu Nuşfelean („Mişcarea literară") a remarcat că şcoala nu are o soluţie prin care să-i motiveze pe elevi să citească. Misiunea aceasta rămâne grupurilor motivate de o anume perspectivă publicistică. Revistele provinciale trebuie să găsească soluţii pentru a rezista presiunii locale.

Lucia Cuciureanu („Arca") a pledat pentru diversitate. „Revistele literare să dedice mai mult spaţiu poeziei, prozei scurte, prozei foarte scurte, experimentului şi creativităţii. Acestea ar veni în orizontul de aşteptare al autorilor, al specialiştilor şi al cititorilor. Indiferent de tipul de revistă abordat, important este ca revistele să se situeze deasupra simpatiilor şi empatiilor de tip central/provincial. Revistele nu reflectă decât o mică parte din fenomenul apariţiilor editoriale. Cronicarii se îndreaptă cu precădere spre valori deja validate estetic. Este regretabil ca o carte bună să treacă neobservată, scriitori semnificativi să treacă şi ei neobservaţi. Pe fondul unor receptări parţiale şi aleatorii, creşte sentimentul de confuzie a valorilor. (Nu întâmplător, Nicolae Manolescu, într-un editorial din 2016, atrăgea atenţia că desfiinţarea cenzurii în democraţie are o consecinţă foarte gravă: desfiinţarea totodată a autocenzurii.) De aceea, propune o rubrică de „menţiuni critice" în care să apară câteva observaţii referitoare la cărţile valabile care apar. De asemenea, revistele ar trebui să practice constant o critică de negaţie şi de respingere a nonvalorii. Unele reviste au un PR defectuos, nu răspund celor care trimit texte spre publicare printr-o simplă confirmare de primire sau printr-un răspuns tranşant da/nu.

După circa trei ore de dezbateri aplicate, Nicolae Manolescu a tras concluziile. „Fără îndoială, instituţia revistei literare are o importanţă deosebită în viaţa noastră şi de aceea nu trebuie marginalizată şi ignorată. Ar fi bine să ţinem seama de ideile şi observaţiile exprimate cu acest prilej, pentru că din ele avem ceva de învăţat. Vom ieşi din impas nu prin intervenţie divină, ci prin noi, prin echipe redacţionale care vor şti să muncească şi să se bată pentru excelenţă."

ABORDAREA DEZBATERII, VARIANTA A II-A DE REDACTARE.

Revistele de cultură – pericole, capcane, provocări

Un lucru e cert. Ne-am dori noi, cei care scriem despre literatură, ca ea să fie iubită/ citită. Nu doar amintită în manuale, istorii, tomuri de exegeză critică. Iar scriitorii prezenţi în revistele literare să fie preţuiţi nu doar postum. Colocviul naţional al revistelor de cultură s-a născut ca o pledoarie pentru această formă de „rezistenţă" prin cultura scrisă – jurnalismul cultural. Discuţia cordială, moderată de criticul Nicolae Manolescu, a încercat o radiografie a stării revistelor de cultură la momentul de faţă.

Presa culturală scrisă este asaltată şi ea, precum mass-media tipărite, de pericole. Răzvan Voncu (revista „România literară") le-a sesizat clar: *pericole existenţiale, pericole strategice şi pericole tactice*. În jurul acestor trei capcane s-a intervenit la discuţii, fiecare dintre cei care au luat cuvântul accentuând propriile-i urgenţe în peisajul cultural scris de la noi. Presa literară nu se află în pericol de moarte, deci în pericol existenţial, e convins Răzvan Voncu. Ceea ce se observă proliferând, internetul şi reţelele sociale acaparatoare, ar putea intra la categoria „pericole strategice" (cum e şi deculturalizarea, observată de toţi cei de la colocviu). Iar

programele strategice se rezolvă prin strategii care sunt în grija decidenţilor statului (ministere, guvern). Acesta din urmă constată (sau nu?) că dispar rând pe rând cei ce fac reviste de cultură autentice. La capitolul pericole tactice, există în rândul celor ce fac reviste de cultură în afara capitalei, riscul de a le concepe „localist".

Despre „pericolul localismului" au atras atenţia şi Ioan Moldovan (de la revista „Familia"), Olimpiu Nuşfeleanu („Mişcarea literară") şi Nicolae Prelipceanu (revista „Viaţa Românească"). Prelipceanu crede că „revistele localiste nu văd literatura română în ansamblul ei, concentrându-se pe «elitele» locale. E adevărat că mai toate oraşele mari sau mici scot reviste culturale".

Dacă în România apar peste 50 de reviste de cultură (numărul l-am preluat din revista timişoreană „Orizont" – Nr. 4 \1620), există pericolul nu doar de a rămâne multe dintre ele necitite, ci şi al naşterii a tot atâtea premii literare care ar deturna ierarhiile autentice. „Oare Caietele de la Ţinteşti nu ar putea acorda Premiul Judeţean de literatura celui mai de seamă poet din judeţul nostru? Din comuna noastră?" („Orizont", Nr.4\1620) Redactorul-şef adjunct de la revista timişoreană, Cornel Ungureanu, a dus semnalul de alarmă mai departe, vorbind despre cultură şi contracultură şi întrebându-ne dacă ştim cu adevărat câte reviste apar în oraşele din proximitatea noastră?

Mircea Mihăieş („Orizont") s-a arătat neliniştit în ceea ce priveşte publicul căruia i se adresează revista de cultură. „Omul educat", aliaţii noştri – profesorii, studenţii, elevii, cu toţii au pierdut exerciţiul lecturii revistelor. Profesor la Litere, în Universitatea de Vest din Timişoara, Mihăieş a oferit o imagine plastică pentru învăţământul superior românesc – „această groapă neagră în care intră mulţi bani şi iese foarte puţină valoare". În condiţiile în care internetul cucereşte teren, soluţia – crede Mircea Mihăieş – este găsirea unor formule atractive şi pentru acest spaţiu virtual de exprimare: „Nu sunt pesimist la nivelul difuzării revistelor culturale, dar cred că ele mai trebuie şi deschise şi citite!"

Mai optimist, Dan Cristea Enache (de la revista „România literară") a vorbit despre o nouă provocare a revistelor de cultură, care nu e nici economică, nici financiară, ci „a publicului cititor, care trebuie reînvăţat să citească".

Emiţătorii culturali şi majoritatea aculturală

Dan Cristea (de la „Luceafărul de dimineaţă") şi Gabriel Chifu („România literară") au punctat importanţa „spiritului critic" pentru o revistă culturală, într-o vreme aspră din punctul de vedere al codului de valori. „Văd revistele de cultură ca insule, ca rezervaţii în care respirăm aer curat". (Gabriel Chifu) Pericolul sesizat de Chifu este acela că „valorile promovate de revistele de cultură nu ajung la marele public, existând o ruptură între cei cu un cod autentic şi majoritatea aculturală". Vorbind despre calitatea intelectuală a cititorilor, Chifu s-a referit şi la priceperea emiţătorilor culturali: „Valoarea celor ce fac o revistă de cultură este la fel de importantă. Ca să fie validate valorile, oameni valoroşi trebuie să fie puşi în fruntea unei reviste". Ideea valorii a fost dusă mai departe şi de intervenţia Simonei Vasilache (de la „România literară") care a vorbit despre pericolul dispariţiei corectorului şi despre „marketingul agresiv" de pe coperta a patra a cărţii, cu texte impropriu redactate (girate de o autoritate anonimă, irelevante critic, dar înţesate de epitete pompoase).

Şi revista de cultură are nevoie de o „umbrelă", care e PR-ul eficient

Lucia Cuciureanu (de la revista „ARCA") a sesizat o defecţiune de „PR", de imagine a revistelor culturale. Multe au renunţat la „Poşta redacţiei" şi textele trimise rămân pierdute, fără niciun răspuns pentru cei interesaţi de soarta\valoarea lor. Scriitoarea crede că la nivelul conţinutului revistele culturale au rămas „conservatoare", spaţiile dedicate poeziei, prozei scurte,

creativităţii în general fiind limitate, dacă nu chiar inexistente. Acelaşi conservatorism îl remarcă şi în receptarea critică, revistele preferând valorile deja validate estetic, neriscând cu nume mai puţin mediatizate. Prozatorul arădean Gheorghe Schwartz a atins şi el tot un subiect de „relaţii publice", vorbind despre importanţa managerierii operei scriitorului printr-un agent literar eficient (şi cam inexistent la noi).

Şi puţină istorie a presei culturale posdecembriste

Nicolae Manolescu a rememorat experienţa deloc uşoară a celor peste 20 de ani de la „România literară", timp în care a văzut fluctuaţii de preţ (la hârtie) şi de tiraj ameţitoare. „Numai din mai 1990 până în decembrie 1990, preţul hârtie de tipar a crescut de 22 de ori!". O informaţie picantă, de istorie a presei postdecembriste. Directorul „României literare" a sintetizat importanţa revistelor culturale, ca fiind una „decisivă pentru supravieţuirea culturii româneşti": „Revistele de cultură sunt cele care într-o mare de cărţi apărute acţionează precum o sită, fac selecţii, ne spun ce să mai citim astăzi".

***

Îmi place să cred că în această devălmăşie în care ne aflăm azi, în care „toţi sunt geniali" şi cam „grafomani", revista de cultură autentică oferă o „omologare", o igienizare a locului, comportându-se precum un „agent sanitar". Altfel, demersul jurnalistic e o risipă de energie, bani şi hârtie.

BIBLIOGRAPHY

Charaudeau, Patrick, La *discourse d'information médiatique. La construction du miroir social*, Nathan Paris, 1997.

De Broucker, José, *Practique de l'information et de l'écriture journalistique,* Paris, CFPJ, 1995.

Neamţu, Carmen, *Limbă şi stil în presa scrisă,* Ed.Mirador, 2007.

Preda, Sorin, *Genuri culturale şi de opinie*, Ed. Polirom, Iaşi, 2006.

Ruşti, Doina, *Presa culturală,* Ed.Fundaţiei PRO, Bucureşti,2002.

Voirol, Michel, *Guide de la rédaction,* CFPJ, Paris, 2002.